

DET ENGAGEREDE MENNESKE

FILMINSTRUKTØREN
RENÉ BO HANSEN BRUGTE
ENORM LANG TID PÅ AT
KOMME IND I KVARTERET,
DA HAN LAVEDE DEN
TV-BERØMMEDE FILM
"PAS PÅ NERVERNE"
FRA LEGEPLADSEN
DEGNESTAVNEN I DET
KØBENHAVNSKE NORD-
VESTKVARTER. DET ER EN
FILM OM DET ENGAGEREDE
MENNESKE, EN FILM, DER
IFØLGE INSTRUKTØREN VIS-
ER, AT VELFÆRDSSTATEN
RISIKERER AT FORSVINDE,
HVIS DET ENGAGEREDE
MENNESKE FORSVINDER.

Jeg har brugt enorm lang tid på at komme ind i kvarteret, da jeg lavede "Pas på nerverne". Filmen handler om Niels Erik Bay, en uortodoks pædagog, der leder en af de første bemandede legepladser, Degnestavnen, i det københavnske nordvestkvarter. Men det har i høj grad hjulpet, at det var en af Niels Erik Bays gamle drenge, der var instruktørassistent på filmen. Det var ham, der i sin tid kom med ideen om, at der skulle laves en film om Bay og det arbejde, han laver på Degnestavnen. Det hjalp meget, at han kunne gå og spille fodbold med ungerne, og at han kunne de gamle historier. Men det, der overraskede for mig, var den frygt og den passeri på, som de knægte har i det øjeblik, du kommer med et kamera, og at der ikke er nogen af de voksne, der er med i den film, der ville have stillet sig op foran et kamera, hvis den ikke lige præcis havde haft det formål, som vores film har haft. For det var først, da de hørte, at den skulle handle om Niels Erik Bay, at de ville deltage. Som filmmenneske er det en underlig oplevelse, for i disse tider stiller folk op til snart sagt hvad som helst, og man tror, det er løgn hver gang, men det er helt klart, at når man tænker på karakteren af den debat, vi har her i landet, og på, hvad det er for et kvarter, der er tale om, så er folk derude blevet mere vagtsomme. For de er faktisk utrolig vagtsomme, og jeg har brugt enorm lang tid på at komme ind i kvarteret. Jeg ved godt, at man ikke kan mærke det, når man ser filmen, men det er man. Man er vagtsomme derude. Det er blandt andet kommet til udtryk ved, at jeg er blevet fysisk overfaldet to gange. En gang nede ved Nørrebro Station, hvor der var en, der spyttede mig i hovedet og truede med at smadre mit kamera, hvis jeg ikke stoppede med det samme. Det var på et tidspunkt, hvor der lige havde været noget om momssvindler og grønthandlere i medierne, så der var folk forståeligt nok oppe på dupperne. Den anden gang var, da der var nogen, der sad og røg noget galar, for de mente bestemt, at jeg var ude efter dem. Men når man ser på, hvordan medierne agerer, bekræfter det jo det fornuftige i, at man skal være påpasselig.

VED FLEMMING RØGILDS

I forbindelse med "Den flerkulturelle filmfestival Salaam DK" fik vi prisen for årets film i 2006, og der kom integrationsministeren for at overrække prisen, og der kom også diverse TV-stationer, både fra DR og TV2. Jeg havde taget tre af drengene fra Degnestavnen med og havde sagt til journalisterne, at de var der under den forudsætning, at de godt ville fortælle om, hvordan det havde været at være med i filmen, og hvad de syntes om filmen som sådan. Hvorefter der skete det, at TV2-journalisten nærmest affærdigede mig, for hun var jo professionel, så hun skulle nok tage sig af den sag, og så interviewede hun mig og gik derefter i gang med nogle af drengene. Jeg hører først, hvad det er, hun spørger dem om, da hun er i gang med den anden af dem, men det, hun spørger de der knægte om mellem tretten og femten år – det er, hvad de synes om Muhammedtegningerne. Det prøver jeg så at stoppe ved at sige, at det ikke lige er derfor, de er her, og jeg prøver at forklare hende, at det kræver forældrenes tilladelse, da de er under femten år, og på at sige, at det også er at udsætte dem unødigt, før de får sagt noget forkert i den sammenhæng, fordi de kan jo risikere at løbe ind i nogle problemer ude i kvarteret, som de ikke havde regnet med. Det ender med, at vi må gå til redaktøren på TV2 for at få det stoppet, men indslaget slutter ikke desto mindre med, at journalisten som en anden folkeskolelærer spørger dem om, hvad integration er, og så skal de til at svare på det. Det viser lidt om klimaet, og det viser selvfølgelig også lidt om journalister. Så

det var en bekræftigelse på, at jeg godt kan forstå, at man er påpasselig.

VI SER IKKE DE DRENGE I ØJNENE

Det er formodentlig rigtigt, at det arbejde, Niels Erik Bay laver på Degnestavnen, aldrig ville være blevet kendt, hvis vi ikke havde lavet filmen. Og det er formodentlig også rigtigt, at det aldrig ville være gået op for Bay, hvor stor en betydning hans arbejde har haft for de unge, hvis den ikke var blevet lavet. Han er jo et meget beskedent og ydmygt menneske. Men jeg har hørt om ham, fordi jeg har haft en elev på Kort- og Dokumentarfilmskolen, der selv er kommet på legepladsen, og han har gået og drømt om, at der en dag skulle laves en film om Niels Erik Bay. Han er et meget visuelt menneske, og det er ham, der har været instruktørassistent på filmen. Men når det er sagt, så har Bay i mange år gået og lavet det arbejde, han laver, ude på legepladsen, uden at der er nogen, der har vidst, hvad han har lavet. Når han har fortalt om det, har de fleste syntes, at han var et engageret menneske, men at han var lidt i sin egen boldgade, fordi han kunne blive ved med at snakke om det der pointsystem, han bruger som pædagogisk redskab, og det er klart, at hvis man ikke ser det i dets konkrete sammenhæng, hvis man ikke sætter det i relation til, hvad der sker mellem de unge, og hvis man ikke ser på, hvilken betydning det har over tid, så forstår man ikke, hvad det er, han går og laver. Der har været plads og ro til ham som den ildsjæl, han er, og det er et problem i mange institu-

tioner, at der simpelthen ikke er højt nok til loftet. Det vil sige, at der ikke er plads til, at de der lidt skæve mennesker, som Bay også er, kan folde sig ud. Derudover vil jeg så sige, at Bay etablerede den måde, han arbejder på, for en atten år siden, og det er interessant, at han allerede dengang arbejdede med knægte, der havde en social ballast, der minder om den, der er derude i dag, men at de havde en anden etnisk baggrund, for det var dansk-danskerne. Mange af dem var børn af enlige mødre. Men han har arbejdet ud fra de samme grundprincipper og de samme metoder, selv om den etniske sammensætning på legepladsen er skiftet, og det synes jeg er meget spændende. Det var kun danske drenge. Det begyndte stille og roligt at vende i begyndelsen af 1970'erne. Så hans metoder har også virket i forhold til de dansk-danske drenge, og det er vel, fordi de har noget helt basalt i sig. Det siger en del. Men det siger også en del om arbejdsgiverne, at der ikke er andre, der har fået noget at vide om det, før vi har lavet filmen.

Filmen starter med et nærbillede af nogle af drengene fra Degnestavnen, der sidder og lytter til Bay. Det er et meget bevidst valg. For for at forstå Niels Erik Bay, og hvad der sker derude mellem ham og drengene, må man ned i den højde, hvor det foregår. Derudover er en af grundene til, at filmen overhovedet er blevet skabt, at vi rent samfundsmæssigt har det problem, at vi ikke ser de drenge i øjnene, som de knægte de er, og når jeg siger, at vi har det, så er det også et problem, som jeg tror, at vi personligt føler på den måde, at vi går rundt i en dagligdag og møder mennesker, som vi har svært ved at se i øjnene, og at vi føler, at vi skal gå i en bue uden om den gruppe af drenge, når de står og hænger på gaden. I en sådan situation bliver det befriende, at vi i filmen får lov til at se dem som de knægte, de er, og som de børn, de er. Det er også derfor, at det har været så vigtigt for mig at skabe den, fordi jeg selv synes, det har været ubehageligt ikke at kende tilstrækkeligt til de der børn til, at jeg har kunnet se dem i øjnene. Men nu har jeg fået lov til at låne Bays øjne og fået lov til at se verden på

hans måde, og det har været en kæmpeoplevelse.

AUTORITETSFIGUR OG FORBILLEDE

Det, man kan diskutere, er hans pædagogiske metode, og den holdning, han arbejder ud fra. Bay er jo noget af det, man har efterlyst i indvandrerdebatten, for han er konsekvent. Men han er ikke konsekvent i den forstand, at det handler om straf. Han er konsekvent hele vejen rundt. Han er konsekvent i sin måde at se ressourcerne i det enkelte barn. Han er konsekvent i sin måde at være tilstede. Der er for eksempel et sted i filmen, hvor han siger: "Hej, er du der?" Og det siger han altid, når man kommer ind ad døren, som om han har siddet og ventet på én hele dagen. Den form for opmærksomhed har han hele tiden. Han er også konsekvent kærlig. Når man begynder at anskue begrebet på det plan, bliver det klart, at der, hvor vi i virkeligheden er mest konsekvente, er over for dem, vi holder af. Det samme kan man sige om hans pointsystem, for den måde, han får stykket det sammen på, gør, at han får etableret et rollespil på en tredje grund ved siden af relationen mellem ham og ungerne, hvor der er nogle meget faste regler, hvor han går ind som spilstyrer. Når han træder ind i kommentatorrollen til de fodboldkampe, de unge deltager i, så er han simpelthen spilstyrer, og han skaber historierne, og de historier bruger han bagefter til at ridse op, hvad der er sket under kampen. Når de så kommer tyve år efter, kan han genskabe de samme historier ved at bede dem fortælle om det mål, de scorede i den og den kamp, på samme måde, som da han stod og kommenterede det. Det er selvfølgelig ting, man bliver påvirket af som individ, at der kommer historier omkring dig selv, hvor det handler om, at du har gjort en indsats. Det, han laver, er uhyre gennemtænkt. Det gælder også, når han sætter holdene sammen, for de gode kommer sammen med de svage, og hvis man skal se på det i sociale kategorier, sørger han altid for, at den enkelte er på prøve, samtidig med at pointsystemet gør, at du altid kan høste en sejr, uanset om du er god til at hoppe eller løbe eller bare er en god kammerat. Der er altid ele-

“JEG UNDRER MIG OVER, AT NOGLE AF DE DER KNÆGTE SKAL HAVE DET PROBLEM, AT DE ER FØDT I DANMARK OG STADIG IKKE ER DANSKERE. JEG FORSTÅR DET SIMPELTHEN IKKE.”

menter, han kan hive frem omkring den enkelte, og det sker så at sige fra dag til dag. Det vil sige, at du allerede næste dag får en direkte tilbagemelding på det, du lavede igår, via et sindrigt pointsystem, og så er der altså også mulighed for at rette det med det samme, og det er noget, der tiltaler mange drenge. Det er klar tale og lige til at forstå.

Det er i høj grad drengene, der har brug for Bay som autoritetsfigur og forbillede. Det er også det, de snakker om i filmen, når de snakker om ham som en faderfigur. I stedet for at finde det på gaden og i bandederne, går Bay ind i stedet for. Der er også mange af de problematikker, som indvandrerknægtene står med, der ligner andre sociale problematikker. Der er en af drengene i filmen, der fortalte mig, hvordan han havde siddet nede på socialkontoret som niårig og havde skullet forhandle en tandlægeregning igennem, selv om han udmærket godt vidste, at det var pinsomt for familien at sidde i den situation. Han havde et stort ansvar, han slet ikke kunne leve op til, når han skulle sørge for, at de penge de kom hjem. Da han fortalte den historie, mindede det mig meget om en

film, der hedder “De små voksne” om det at være børn af alkoholiserede forældre. Altså det at skulle agere og at skulle stå på egne ben på de forkerte præmisser i en tidlig alder. Det er den der sejlen i egen sø der gør, at man lige pludselig står og flagrer på gaden, hvor de bandelignende relationer kan gå ind og blive et nyt hierarki, man kan bruge. Når jeg siger bandelignende, så er det, fordi det ikke er mere end tre dage siden, at der var endnu en voksen, der blev stukket ned med kniv i Nordvest, lige ved siden af legepladsen, af nogle unge tretten-fjorten-femten-seksten-årige, så det er den slags konstellationer, der også er derude.

DEN UBRUGELIGE OFFERROLLE

Jeg håber, at man kan få det ud af filmen, at man kan få lov til at låne Niels Erik Bays briller, og at man får lyst til at se på verden med det udgangspunkt. For mig har det været vigtigt at prøve at forstå, hvad det betyder at vokse op som indvandrere, og hvad de specifikke vilkår i Nordvest betyder for de unge, fordi nogle af dem har forældre, der ikke har gået i skole. Det er klart, at det er noget, der er

svært at begribe, ligesom det er svært at begribe sult i Afrika. Så jeg har selvfølgelig brugt tid på at løbe rundt derude. Det gjorde jeg i et halvt år. Men der adskiller det sig jo ikke fra det at lave film om andre sociale problematikker. Det er tungt. Det er tungt på den måde, at to tredjedele af dine aftaler altid går i vasken. Sådan er det. Det gælder også for to tredjedele af dit arbejde omkring udviklingen af strukturen omkring filmen. Det skvatter altid i vasken. Man tror, at nu er strukturen i filmen ved at være der, og at du nu har den historie, du skal bruge, og så dukker vedkommende ikke op, eller også sker der noget helt nyt. Så det er et arbejde, hvor filmen i høj grad er blevet skabt hen ad vejen og skabt i redigeringsfasen. Du støder også ind i det forhold, at det der med den sociale baggrund stadigvæk er et stort personligt tabu, og det kan virke overraskende, men det at fortælle om, hvor du kommer fra, kan stadigvæk være behæftet med en stor skam og skyld. At du kommer fra Nordvest og er vokset op under socialt hårde vilkår. Det var et problem for et par af de danske drenge, der var med i filmen, men det opdagede jeg først hen ad vejen, og derudover var der selvfølgelig tale om en vis form for sårbarhed hos indvandrerne, hvis de skulle fortælle om deres egen baggrund velvidende, at det ville familien nok komme til at høre. Den er svær at tackle. Det gør selvfølgelig, at der kommer en konflikt mellem indholdet og intentionerne i forhold til, hvad der rent faktisk er muligt, og i forhold til, hvad jeg har villet fortælle. Det vigtigste er dog, at filmen viser, at der er et rum hos dens hovedperson, man ikke kan finde så mange andre steder. Halvfems procent af dem, der render rundt ude på den der bane, vil jo aldrig kunne klare sig i en almindelig fodboldklub. Delvis på grund af opførsel, men også fordi de ikke har fysikken til det. Men selv om jeg godt ville have nogle af de gamle drenge til at sige, at de godt kunne lide at spille fodbold, men at de egentlig ikke var særlig gode til det, kunne jeg ikke få nogen af dem til at sige det, for Bay formår i den grad at få alle til at tro på deres evner, at alle tror, de er fantastiske til at

spille fodbold. Han skaber sådan en stemning, at man bliver totalt grebet, og det kostede mig uendeligt mange meter film, for det er, som om man er tilskuer til en landskamp eller til en kamp på Wembley. Man bliver totalt grebet af det. Selv de, der i princippet ikke kan lide fodbold, synes, det er dødspændende. Det er ikke bare, fordi man kan fange indvandrerknægte med en fodbold. Man kan fange dem, hvis man er personligt tilstede, og det viser han også ved, at han kan få dem med i konkurrencer om forfattere og den slags. Han kan få dem med til hvadsomhelst. Det der med, at man skal passe på nerverne, er jo en genial måde, hvorpå man kan vise, at fejl er menneskelige, og at de kan rettes. Det er det, det handler om. I stedet for at sætte et stempel i hovedet på knægtene siger han, at de har mulighederne for at rette på tingene og gøre tingene anderledes, hvis de tager sig sammen. Der er altid muligheder, og der er aldrig nogen, der bare er nogle håbløse idioter. Man får ikke nogle konflikter, der ikke hviler på det udgangspunkt, at man som voksen kan gå ind og være vejledende og sige, at hvis du nu gør sådan-og-sådan, så kommer du ud over det her. Han kan påvise problemet, for problemet er ikke alene, at det skaber konflikt med de andre knægte, men det er også, at man taber point, og det er jo der, hvor Bay og knægtene har et fællesskab.

De kan få nogle sejre på nogle områder, hvor de normalt ikke har en chance i forhold til de præmisser, de er vokset op under. Det har været fantastisk at høre nogle af de gamle drenge sidde og fortælle, at der var et bestemt ord, de havde stavet rigtigt, og at de stadigvæk kunne sidde og stave det for dig tyve år efter. Det er de sejre, der har betydning, som Bay lægger vægt på, som man også selv kan huske. Men du har helt ret i, at han giver dem den styrke, der skal til, så de kan undgå at gå ind i en offerrolle, for du har også ret i, at det ikke er specielt frugtbart, selv om de langt hen ad vejen er ofre. Det er også derfor, jeg siger, at filmen handler om det engagerede menneske, og at velfærdsstaten risikerer at forsvinde, hvis det engagerede menneske forsvinder.

IKKE SOCIAL PORNOGRAFI

Det kan godt lyde som lidt af en mundfuld. Hvis den sociale indignation forsvinder, risikerer man, at det bliver mere og mere rådt, fordi de etniske og sociale problemstillinger har fået den sammenfletning, de har fået. Der er ikke mange, der spørger, hvordan det er at leve på starthjælp, uden at det kammer over i et integrationssetup. Det er min helt klare mening, at den der integrationsproblematik er gået alt for langt i forhold til den sociale dimension. Jeg undrer mig over, at nogle af de der knægte skal have det problem, at de er født i Danmark og stadig ikke er danskere. Jeg forstår det simpelthen ikke. Jeg synes, det i den grad er at give dem et stempel i panden. At de skal have den arv med og på den måde allerede bliver sat uden for det gode selskab, det forstår jeg ikke. Når vi snakker om pædagoger og andre, der arbejder på det her område, er det mit indtryk, at der er kommet en form for berøringsangst. Det der med at se individet med de problemer, individet har, og turde spørge direkte ind til dem og forholde sig direkte til dem, bliver for hurtigt til et "dem-og-os". Altså generaliserende. Det skyldes en manglende tro på, at der også vil være nogle ting, der er meget genkendelige når der opstår problemer, hvis man tør lytte til dem. Man ved fra folk, der arbejder på institutionerne, at de faktisk ikke har nogen kontakt med forældrene, og ikke ved, hvad de går og laver, og hvis vi oversatte det til almindelige dansk-danske forhold, ville vi synes, at det var helt uacceptabelt. Sådan ville vi jo aldrig arbejde. Så jeg har langt hen ad vejen skullet kontakte forældrene for at kunne filme børnene, og en af de erkendelser, jeg kom til, var, at det der med at kontakte folk gennem de måder, vi normalt gør det på, i langt højere grad skulle følges op med kontakter, for vi er vant til at dele sedler ud for at få forældrenes samtykke og underskrifter. Men i det øjeblik, jeg tog skridtet og gik hen og bankede på døren, blev jeg inviteret ind til det ene og det andet, og så startede vi jo med at snakke positivt om ungerne. Bagefter kunne vi så tage en diskussion om stort set hvadsomhelst, og hvad det egentlig er,

børnene foretager sig. Det sagde mig noget om, at der er nogle systemer, som de ikke er vant til, og som de ikke forstår at håndtere. Det er måske en erfaring, man kunne bruge lidt bredere i form af opsøgende arbejde, men det er også udtryk for en anden erfaring, der er omkring stedet, for det har et enormt potentiale, og det gælder i og for sig helt generelt omkring idrætssektoren med det frivillige arbejde, der udføres i den forbindelse. Der er et enormt potentiale i indvandrer kredse, hvis man kan få fat i fædrene. Der er mange af dem, selv om de selvfølgelig også skal lære det. Der var nogle af de gamle drenge, der sagde til mig, at når de får unger, så skal de fandme stå ude på sidelinien og gabe op, når ungerne spiller fodbold. Så skal de ikke sidde ovre i tehuset. Så skal de sgu være der.

Ja, du har nok ret i, at jeg har lavet et sociologisk og socialpædagogisk arbejde, inden jeg begyndte at filme, og at det er en af forudsætningerne for, at det er lykkedes. Jeg synes selv, at noget af det, jeg kan, er at forløse nogle følelser i forhold til nogle sammenhænge, hvor de følelser ellers ikke ville have indfundet sig i forhold til en given intellektualisering eller politisering. Jeg synes, at en af de bedste og mest sigende former for respons, jeg har fået på filmen, var en fra Nørrebro, der sagde, at han var enorm glad for filmen, fordi det var første gang, han så en film på indvandrerområdet, hvor man ikke skulle gå og have dårlig samvittighed. Men det er klart, at de der underliggende strenge, der altid ligger som det usagte i det sagte, er der, hvor vi er i stand til at skabe nogle fortællinger med det filmiske, der er anderledes, og er i stand til at sætte nogle elementer sammen, der forhåbentlig kan åbne op for nogle andre rum og dermed kan skabe grundlaget for nogle nye måder at betragte tingene på. Dermed kan det også bygge bro fra det individuelle til det almene, og det er efter min mening enormt vigtigt lige præcis på indvandrerområdet, fordi vi er meget hurtige til at generalisere. Det er jeg også selv. Det er den grøft, vi hele tiden falder ned i, og den falder Niels Erik Bay også i. Da jeg fortalte ham om den oplevelse, jeg havde nede ved Nør-

rebros Station, hvor der er en, der kommer og spytter på mig og truer mig og alt muligt andet, var han lynhurtig ude med ikke at få mig til at generalisere. Det drejer sig om at få sat følelserne og identiteten ind i en sammenhæng i forhold til en bestemt problematik og om at erkende, at vi snakker om personer, der er mennesker, der kunne have været dig og mig. Det er det, det skal formidles. Så det er forhåbentlig en accept af, at vi som mennesker altid har problemer. Verden er problematisk. Livet er problematisk. Det er det jo. Mange af de film, jeg har lavet, handler om ting, jeg har været igennem i min opvækst. Jeg har lavet film om incest, om selvmordsproblematikken og andre tunge emner, jeg selv har haft en berøring med i mit liv. Men udgangspunktet for den her film har i høj grad været et ønske om at vise, hvordan det er at vokse op i et kvarter som Nordvest. Selvfølgelig har det også noget at gøre med en interesse for integrationsproblematikken, men jeg filmer ikke nogen, uden at spørge mig selv, om jeg selv ville sidde foran kameraet og sige det samme. Hvis der ikke er den ærlighed i det, laver jeg ikke tingene, for så bliver det social pornografi. Men for at jeg skal kunne gøre det, skal der også være nogle ting, jeg genkender i det, selv om der selvfølgelig også skal være nogle ting, hvor jeg er på opdagelsesrejse. Så der har også været en nysgerrighed i det.

DEN ISCENESATTE NYSGERRIGHED

Jeg kan arbejde med nysgerrigheden på en helt anden måde, end hvad der er tilfældet inden for det regelbundne videnskabelige arbejde. Det er en kæmpefordel. Det er sjovere. Men jeg skal også kunne forføre folk. Jeg skal ikke kun tale til intellektet. Jeg skal også have følelserne med. Det er den helt grundlæggende præmis, og det er spændende, når det lykkes, men det er også der, hvor processen er hård, fordi du skal kunne se det samme materiale tusind gange og til stadighed være i stand til at holde en distance til, hvordan det opleves. Hvordan får jeg det her til at se ud, som om det er lavet en solrig mandag eftermiddag, samtidig med at man hele tiden skal sortere i de problematikker, der dukker op,

på en sådan måde, at man holder sig selv udenfor. Jeg havde oprindeligt håbet på, at der var en af de gamle drenge, der ville have været gennemgående fortæller, men det lykkedes altså ikke. Så den er blevet til i redigeringsfasen. Men den er også blevet til i et samspil mellem det observerende reportageagtige og det tilrettelagte. Der er scener i filmen, der er iscenesat, men det er kun noget, jeg arbejder med under forudsætning af, at de personer, jeg arbejder med, kan genkende de scener som om, de kunne have været naturlige. Den ærlighed skal der være. Der er mange scener, der er iscenesat. Selvfølgelig er der det. Men det vil jeg helst ikke komme ind på, for det er, hvad det er. Man kan ikke arbejde med de børn uden at de har en bevidsthed om, at jeg er der med kameraet. Jeg kan kun sørge for at være der på de rigtige tidspunkter og håbe på, at det spontane kommer mig i møde og at Bay, fordi han er den, han er, også kan formå, at få den proces, der hedder filmprocessen, ind under paraplyen, så alle bare er tilstede. Det er sket i de tilfælde, hvor jeg bare har lænet mig op ad ham, når han sidder og snakker, og ungerne har været så engagerede, at det næsten giver sig selv, men også kun næsten. Det billede, jeg giver, er i høj grad baseret på de mange samtaler, jeg har haft med de gamle drenge, hvor jeg har været ude og snakke med en tyve-tredive stykker, men hvor der kun er nogen af dem, der er med i selve filmen. Men den entydighed, der har været i deres udsagn, har gjort, at jeg simpelthen har lænet mig op ad dem i de ting, jeg har valgt at tage med.

Det er klart, at der er tale om en begrænsning, når det er en, der kommer udefra, der laver filmen. Det betyder ikke, at den, der har oplevet tingene, nødvendigvis er den rigtige til at formidle det, men det er klart, at der er nogle begrænsninger med hensyn til forståelsen og indsigten, der afgør, om man kan sige tingene på den rigtige måde. Så på filmområdet mangler vi stadig at høre fra dem, der har prøvet tingene på deres egen krop. Når vi skaber film, er vi jo oppe imod de fordomme, der ligger i vores eget syn på sagen. Men det betyder ikke, at jeg mener, at det

i sig selv er et legitimt grundlag for formidling, at man er indvandrer, eller er vokset op, som jeg er vokset op. Man skal også kunne fortælle historierne, og det her område skriger på, at der kommer en ny måde at se på tingene på. Man er nødt til at finde frem til måder, hvor man kommer forbi den fastlåsthed og de stereotyper, der ligger i den danske befolkning, og det, jeg er mest glad for ved filmen, er, at det er lykkedes for os at lave en positiv film, uden at vi har stukket problemerne ind under gulvtæppet. Men det betyder ikke, at vi ikke kunne have udfoldet nogle af problemerne kraftigere. Bay har også haft sine kriser, der har givet ham grå hår i hovedet, og dem kunne vi godt have skildret. Vi kunne også godt have beskrevet, hvor stor racismen er internt mellem ungerne. På den måde kunne filmen godt være blevet mere rå.

SELVHAD, MERE – ELLER MINDREVÆRD, “DEM – OG – OS”

Det er her det med at passe på nerverne endnu engang kommer ind i billedet. Det handler jo om det ekstra tryk, nogle af dem er udsat for på grund af racisme og alt muligt andet. Det er det, der gør, at de selv rangerer hinanden efter etnisk tilhørsforhold og søger ind i gruppen som en reaktion på omverdenens pres. Jeg tror ikke, jeg har anden forklaring på det. Hvis du kommer fra Afrika, er du nederst. De sorte er helt nederst. Det oplever du også hos de voksne. En sort kvinde, der går sammen med sin mand og deres barn i en barnevogn, får frække tilbud. Sådan er det. Det er et område, hvor det bliver den etniske sammensætning, der bliver det dominerende, og hvor man risikerer at blive mødt med skældsord, samtidig med at aggressionerne bliver kraftigere på grund af folks manglende verbaliserings-evne. Tonen kan være meget hård. At være dansker er et specielt skældsord derude. Der var flere af dem, der sagde, at de havde to danskere tilbage i klassen, men at de var ved at få dem mobbet ud. Selvhad bliver omsat i mere- eller mindreværd. Så det var forbavsende råt, og det kunne vi godt have gjort mere ud af at skildre.

Jeg ved ikke, hvordan jeg ville lave en

film om fordomme og stereotyper hos danskerne. Jeg synes umiddelbart, at det er interessant, at folk, der befinder sig i en dagligdag med indvandrere og flygtninge, kan have fordomme om hinanden, og at det der skel mellem “dem-og-os” åbenbart er så kraftigt, at det går både den ene og den anden vej, og at det også flourerer, selv om man har en daglig kontakt med hinanden. Det kommer til at fungere som et skel, som vi orienterer os efter, på nogle helt bestemte planer. Så det kunne have været spændende at uddybe den problematik, og så er der hele racismespørgsmålet, som vi på et eller andet plan ikke vil erkende. Når jeg siger erkende, er det ud fra en erkendelse af, at det med “dem-og-os” ligger latent i os. Spørgsmålet er selvfølgelig, hvor vi sætter grænserne for, hvornår vi giver udtryk herfor. Det er, som om vi ikke vil erkende, at det eksisterer, og at det altid har eksisteret. Det eksisterer også blandt indvandrere og flygtninge. Nazismens rædsel sidder i os, og det er i virkeligheden pissefarligt ikke at diskutere, hvorfor det kan være så svært at få vendt de her problematikker. Men jeg mener, at min film viser, at der er et enormt behov for at få det her spørgsmål ned på et plan, hvor man kan få følelserne med og også kan få tilfredsstillet den helt banale lyst til at se verden ovenfra. Den sidder ganske vist som en form for ubehag, selv om der selvfølgelig også er nogen, der gennem filmen får en indsigt i et miljø, der virker fjernt for dem. For nogle mennesker er der jo en verden til forskel fra den verden, der skildres i “Pas på nerverne”. Så den fungerer også som oplysning.

PAS PÅ NERVERNE – ET KÆRLIGT OG VARTM PORTRÆT AF EN PÆDAGOGISK ILDSJÆL OG HANS UORTODOKSE HVERDAG MED RØDDERNE I KØBENHAVNS NORDVEST KVARTER.

VINDER AF JURYENS SPECIALPRIS PÅ ODENSE FILM FESTIVAL 2005 OG SAMME ÅR KÅRET SOM ÅRETS FILM PÅ SALAAM DK.

INSTRUKTION:
RENE BO HANSEN
DANMARK 2005.
58 MIN. BETACAM.
DANSK TALE.
TILLADT FOR ALLE.